

รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ¹

Management Model for Preventing Unwanted Pregnancy in Teenagers: A Systematic Review

ดวงหทัย ศรีสุจริต² ลลิตวดี เตชะกัมพลสารกิจ² กัญฐพร พงษ์แพทย²

Duanghathai Srisujarit² Lalitwadee Techakampholsarakit² Kantaporn Phongpate²

¹ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสมาคมศิษย์เก่าพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข

²วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี สถาบันพระบรมราชชนก

²Boromarajonani College of Nursing Suratthani, Praboromarajchanok Institute

Corresponding author: Duanghathai Srisujarit; E-mail: duanghathai@bcnsurat.ac.th

Received: September 9, 2020 Revised: February 25, 2021 Accepted: June 27, 2021

บทคัดย่อ

การทบทวนอย่างเป็นระบบครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทย กลุ่มตัวอย่างคือ รายงานการวิจัยในประเทศไทยที่ได้รับการตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง 2561 มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจำนวน 501 เรื่อง ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 7 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสรุปคุณลักษณะงานวิจัยที่พัฒนาโดยสถาบันโจแอนนาบริกส์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการสังเคราะห์สรุปได้ว่า งานวิจัยทั้ง 7 เรื่องมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์อยู่ในระดับ 2C ทั้งนี้งานวิจัยทั้งหมดเป็นการจัดกระทำในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นหญิงไทย รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ 1) การเสริมสร้างความรู้ 2) การเสริมสร้างแรงจูงใจ และ 3) เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติ ซึ่งรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์แต่ละวิธีส่งผลให้กลุ่มทดลองมีความรู้และมีพฤติกรรมในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ผลการทบทวนวิจัยอย่างเป็นระบบสามารถนำไปจัดทำรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นโดยบูรณาการกิจกรรมให้ครอบคลุมทั้งการเสริมสร้างความรู้ เสริมสร้างแรงจูงใจทางบวกและแรงสนับสนุนทางสังคม และเสริมสร้างทักษะปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์รวมทั้งสามารถนำไปแก้ปัญหาสุขภาพในลักษณะอื่นได้

คำสำคัญ: การตั้งครรภ์วัยรุ่น; การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์; การทบทวนอย่างเป็นระบบ; การผดุงครรภ์

Management Model for Preventing Unwanted Pregnancy in Teenagers: A Systematic Review

Duanghathai Srisujarit² Lalitwadee Techakampholsarakit² Kantaporn Phongpate²

²Boromarajonani College of Nursing Suratthani, Praboromarajchanok Institute

Corresponding author: Duanghathai Srisujarit; E-mail: duanghathai@bcnsurat.ac.th

Received: September 9, 2020 **Revised:** February 25, 2021 **Accepted:** June 27, 2021

Abstract

The purpose of this systematic review was to explore characteristics of studies focusing on management models for prevention of unwanted pregnancies among Thai teenagers and to summarize evidence-based knowledge derived from these studies. The seven research studies published during the year 2007–2018 in Thailand were selected from 501 studies. The data extraction method developed by the Joanna Briggs Institute (JBI) was used for data collection. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The results were as follows: all research studies reviewed in this study reached level 2C of the JBI. All of the samples in the studies were female teenagers. Management models for the prevention of unwanted pregnancies consisted of health education, motivation and behavioral skills. All management models for the prevention of unwanted pregnancies could improve knowledge and unwanted pregnancy prevention skills of study groups. This systematic research could be used to develop a management model for preventing unwanted pregnancy in teenagers by providing information positive motivation, and social support as well as improving skills to avoid sexual risk behaviors which can also help solving other health problems.

Keywords: teenage pregnancy; unwanted pregnancy; systemic review; midwifery

ความเป็นมาและความสำคัญ

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม จากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัว และปรับบทบาทของวัยรุ่น และอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นต่อไป คนวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนทางเพศทำให้มีอารมณ์และความสนใจทางเพศเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีความรักแบบหนุ่มสาวและมีการปลดปล่อยความต้องการทางเพศ เช่น การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติในวัยนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นของวัยรุ่นเกี่ยวกับความรักในทัศนคติของวัยรุ่น ระบุว่า วัยรุ่นให้นิยามความรัก และความสำคัญกับความรักในแง่มุมสวยงามเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ เป็นความรักใส ๆ ที่มีความจริงใจต่อกัน การแสดงออกของความรัก หรือ การพิสูจน์รักแท้ คือ การมีความสัมพันธ์ทางเพศ โดยไม่คาดคิดว่า ความรัก หรือ ความสัมพันธ์ทางเพศจะนำพาชีวิตให้พบกับปัญหาที่ส่งผลยุ่งยากแก่ชีวิตตามมา อาทิ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โรคเอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น¹

ปัจจุบันปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ประเทศไทยมีอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นอันดับ 1 ของประเทศในทวีปเอเชีย และเป็นอันดับ 2 ของโลก จากรายงานข้อมูลอนามัยแม่และเด็ก กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2560-2564²⁻⁴ พบว่า ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำในหญิงอายุน้อยกว่า 20 ปี คือ 16.70, 15.99, 14.96, 14.42 และ 13.86 ตามลำดับ และถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559⁵ เริ่มบังคับใช้เมื่อ 29 กรกฎาคม 2559 โดยให้วัยรุ่นมีสิทธิตัดสินใจด้วยตนเอง และมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับสิทธิอื่นใดที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ อย่างถูกต้อง ครบถ้วน เพียงพอ และกำหนดให้สถานศึกษา สถานบริการสุขภาพ และสถานประกอบการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น รวมทั้งให้มีการจัดสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ได้แก่ จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษา จัดให้มีระบบการดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียน หรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์ ให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น จัดให้มีบริการและต้องช่วยเหลือให้คำปรึกษาและบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน เป็นต้น ขณะเดียวกันสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับองค์การภาครัฐและเอกชนได้จัดโครงการ “Young Love รักเป็นปลอดภัย” เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเพศและเพศสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556⁶ แต่อัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นกลับยังอยู่ในอัตราที่สูงกว่าเป้าหมายที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กำหนด คือ ไม่เกิน 13.50³ นอกจากนี้จากรายงานผลการสำรวจการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2561⁶ ยังพบว่า หญิงวัยรุ่น อายุ 10-19 ปีร้อยละ 61.2 ไม่ตั้งใจที่จะตั้งครรภ์ไม่ตั้งใจ และร้อยละ 69.4 ไม่พร้อมที่จะดูแลบุตร และจากการศึกษาของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2561⁶ พบว่า อัตราการป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นและเยาวชน อายุ 15-24 ปี มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอัตรา 80.8 ใน พ.ศ. 2553 เป็น 189.5 ใน พ.ศ. 2561 จะเห็นได้ว่าการตั้งครรภ์วัยรุ่นยังคงเป็นปัญหาของประเทศที่จะต้องให้การดูแลแก้ไข

จากที่ผู้เขียนและคณะได้ศึกษาความรู้และเจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จำนวน 558 คน ที่เข้าร่วมโครงการ “ก้าวสู่วัยใสอย่างมีคุณภาพ” พบว่า หลังการเข้าร่วมโครงการกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เพิ่มขึ้น โดยความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) และเจตคติก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เช่นกัน โดยผลการวิจัยสรุปว่ารูปแบบกิจกรรมการให้ความรู้แก่กลุ่มตัวอย่างสามารถปรับความรู้และเจตคติภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ⁷ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเจตคติให้เกิดเป็นค่านิยมนั้นควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และขยายขอบเขตการมีส่วนร่วม

ของครอบครัว และชุมชน ผู้เขียนจึงสนใจที่จะทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น เพื่อบูรณาการหลักฐานเชิงประจักษ์จัดทำแนวทางปฏิบัติในการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทยโดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิด

การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ผู้เขียนได้ใช้การทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ (integrative review) โดยรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทยตามกรอบแนวคิดทฤษฎีความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy Theory)⁸ และ กรอบแนวคิดการให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจและทักษะในการป้องกัน (The Information Motivation Behavioural Skills Model)⁹ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการตามกระบวนการทบทวนอย่างเป็นระบบของสถาบันโจแอนนาบริกส์ (Joanna Briggs Institute)¹⁰ ในการสืบค้นงานวิจัยคัดกรองรายงานการวิจัย ประเมินคุณภาพรายงานการวิจัย การสกัดข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นงานวิจัยปฐมภูมิที่ตีพิมพ์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่รายงานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึงปี พ.ศ. 2561 ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทยโดยใช้โปรแกรมประยุกต์ เช่น การให้ความรู้ผ่านการกิจกรรมต่าง ๆ การวิเคราะห์สถานการณ์และสะท้อนคิด การเรียนรู้ผ่านตัวแบบ เป็นต้น ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวมุ่งหวังให้วัยรุ่นมีความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ ตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง และมีพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

ระเบียบวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทบทวนอย่างเป็นระบบจากรายงานวิจัยปฐมภูมิที่ศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการจัดการเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทย โดยคัดเลือกจากรายงานการวิจัยที่ตีพิมพ์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่รายงานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึงปี พ.ศ. 2561 มีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อและวัตถุประสงค์สำหรับทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น

2. สืบค้นและรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 กำหนดวิธีการสืบค้นวรรณกรรม มี 2 วิธี คือ 1) การสืบค้นในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ (health science electronic databases) ผ่านระบบข้อมูลที่มีบริการในท้องสมุด ได้แก่ PubMed, CINAHL, ProQuest Medical Library, Wiley Online Library, Science Direct, Springer Link, Cochrane systematic reviews database, Scopus และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย และ 2) การสืบค้นโดยการไล่ตามรายการอ้างอิง (chasing citation) จากรายการอ้างอิงที่ปรากฏในบทความหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการจัดการเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น

- 2.2 กำหนดคำสำคัญ (key words) ในการสืบค้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย วัยรุ่นหญิงไทย การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ผลลัพธ์ของการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ women adolescents, women teenage, unwanted pregnancy, the effect of safe- sex, outcomes of management methods for preventing unwanted pregnancy

2.3 กำหนดระยะเวลาในการสืบค้น คือ งานวิจัยที่รายงานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง ปี พ.ศ. 2561 ผลการสืบค้นพบว่า มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จำนวน 501 เรื่องที่นำเข้าสู่ขั้นตอนการคัดเลือกงานวิจัย

3. คัดเลือกงานวิจัยโดยผู้ทบทวนวรรณกรรม จำนวน 3 คน และคัดเลือกงานวิจัยจากสาระที่ตรงกับประเด็นที่ศึกษา โดยกำหนดเงื่อนไขการคัดเลือกงานวิจัย รายละเอียดดังภาพที่ 1 ดังนี้

3.1 เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (inclusion criteria) คือ

1) รายงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทางวารสาร รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ทั้งที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

2) รูปแบบงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองที่มีการออกแบบโดยมีกลุ่มควบคุมและมีการสุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลอง (RCTs) หรือ การวิจัยกึ่งทดลอง (quasi experimental research) หรือ one group pretest-posttest design ที่มีความสมบูรณ์ในการวิจัยทุกขั้นตอนและมีการรายงานค่าสถิติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

3) ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นหญิงไทย

4) ขอบเขตของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

5) สถานที่ทำวิจัย เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเทศไทย

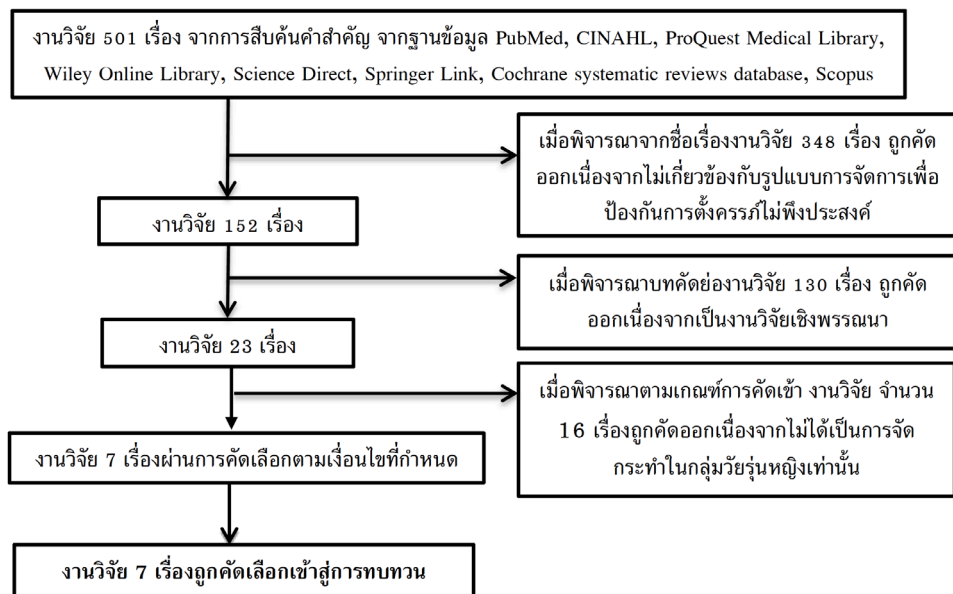
3.2 เกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) คือ

1) งานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

2) เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา

3) เป็นงานวิจัยที่ไม่ได้เป็นการจัดกระทำในกลุ่มวัยรุ่นหญิงเท่านั้น

ผลการคัดเลือกพบว่า มีงานวิจัยที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จำนวน 7 เรื่อง ที่นำเข้าสู่ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการคัดเลือกงานวิจัยเข้าสู่การทบทวน

4. ประเมินความน่าเชื่อถือของงานวิจัยที่นำเข้าสู่การทบทวน โดยผู้ทบทวนวรรณกรรมจำนวน 3 คน อ่านรายงานวิจัยที่สืบค้นได้ และแยกกันประเมินคุณภาพงานวิจัยอย่างอิสระตามรายการในแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยซึ่งครอบคลุมระเบียบวิธีวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง วิธีการจัดกระทำและวัดผลลัพธ์ ผลการวิจัย ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย และระดับความน่าเชื่อถือ

ของผลงานวิจัย โดยงานวิจัยที่มีคุณภาพคือต้องผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่ยอมรับได้มากกว่า หรือเท่ากับ 5 คะแนนจาก 10 คะแนน บันทึกการสกัดข้อมูล นำข้อมูลจากการรวบรวมมาพิจารณาเปรียบเทียบกันเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยใช้ มติ 2 ใน 3

5. วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการทบทวน โดยการสังเคราะห์ในลักษณะบรรยายเชิงเนื้อหาครอบคลุมลักษณะ และผลลัพธ์โดยการสรุปให้เข้าใจในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ในวัยรุ่นไทยตามแนวคิดทฤษฎีความสามารถของตนเอง และ แนวคิด การให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจและทักษะในการป้องกัน

6. นำเสนอผลการทบทวนใช้การนำเสนอแบบตารางประกอบการบรรยายเชิงเนื้อหาเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ได้ง่าย

จริยธรรมการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการทบทวนอย่างเป็นระบบ ไม่ได้มีการศึกษาโดยตรงกับมนุษย์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ขอ เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี เลขที่ 2519/15

ผลการวิจัย

ผลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในประเทศไทย ที่เผยแพร่ระหว่างปีพ.ศ. 2550 ถึง ปีพ.ศ. 2561 มีค่อนข้างหลากหลาย แต่มีเพียงจำนวน 7 ชิ้น ที่มีลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์ของการทบทวนฯ ดังแสดงในตารางที่ 1 และมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของงานวิจัย จำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปของงานวิจัย (n=7)

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
ระเบียบวิธีวิจัย		
งานวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental)	7	100
การตีพิมพ์		
ได้รับการตีพิมพ์	7	100
ปีที่ได้รับการตีพิมพ์		
พ.ศ. 2556 (ค.ศ.2013)	1	14.29
พ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015)	3	42.86
พ.ศ. 2559 (ค.ศ.2016)	1	14.29
พ.ศ. 2061 (ค.ศ.2018)	2	28.57
จำนวนกลุ่มทดลอง		
กลุ่มทดลองขนาดใหญ่ (n>30)	7	100
รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์		
โปรแกรมประยุกต์แนวคิดความสามารถของตนเองของเบนดูรา	3	42.85
โปรแกรมประยุกต์แนวคิดการให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจและทักษะในการป้องกัน	2	28.57
โปรแกรมประยุกต์แนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ	1	14.29
โปรแกรมประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม	1	14.29

1. ลักษณะงานวิจัย งานวิจัยทั้งหมด 7 เรื่อง เป็นงานวิจัยปฐมภูมิที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2550- พ.ศ. 2561 บทความวิจัยทั้ง 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 โดยทุกเรื่องตีพิมพ์เป็นภาษาไทยแต่มีบทความย่อภาษาอังกฤษ และมีรูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งจัดอยู่ในระดับ 2C ตามเกณฑ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานเชิงประจักษ์ของสถาบันโจแอนนาบริกส์

2. รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น มีวิธีการจัดการกระทำโดยการใช้อุปกรณ์ประยুক্তแนวความคิดความสามารถของตนเองของเบนดูรา จำนวน 3 เรื่อง¹¹⁻¹³ โปรแกรมประยুক্তแนวความคิดการให้ข้อมูลการสร้างแรงจูงใจ และทักษะในการป้องกัน จำนวน 2 เรื่อง¹⁴⁻¹⁵ โปรแกรมประยুক্তแนวความคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ จำนวน 1 เรื่อง¹⁶ และโปรแกรมประยুক্তแนวความคิดทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม จำนวน 1 เรื่อง¹⁷ โดยรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ มี 3 ลักษณะ คือ

1) การเสริมสร้างความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์¹¹⁻¹⁷ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้หญิงวัยรุ่นมีความตั้งใจ หรือใส่ใจ ซึมซาบ/จดจำ และนำกระทำตามสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้แก่ การบรรยายประกอบสื่อวีดิทัศน์ สื่อออนไลน์ การอภิปรายกลุ่ม เกมสับัตรคำ บทบาทสมมติ การถ่ายทอดความรู้โดยแกนนำกลุ่มเพื่อน/ตัวแบบ สถานการณ์ตัวอย่าง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นต้น ซึ่งทำให้วัยรุ่นมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในเรื่องผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลพบว่า ดีกว่าก่อนทดลอง และ ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$ และ $p < .05$)^{12,14-17}

2) การเสริมสร้างแรงจูงใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11-15,17} โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้หญิงวัยรุ่นรับรู้ความสามารถของตนเอง เกิดความตระหนักในคุณค่าของตัวเอง มีทัศนคติเชิงบวกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มโดยใช้สื่อกระตุ้น เช่น บทบาทสมมติ หนังสั้น วีดิทัศน์ ภาพนิ่ง ตัวแบบ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนคิด โดยมีการให้แรงสนับสนุนทางสังคมโดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาดูตามเยี่ยม และติดตามพูดคุยให้กำลังใจผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้หญิงวัยรุ่นมีความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยและไม่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์¹² ซึ่งทำให้วัยรุ่นมีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)¹¹ มีความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์และการป้องกันการตั้งครรภ์หลังเข้าร่วมโปรแกรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < .01$) และไม่พบการตั้งครรภ์ หลังเข้าร่วมโปรแกรม 10 เดือน¹³ มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถการตัดสินใจ และพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$ และ $p < .05$)¹⁴⁻¹⁵ มีความเชื่อด้านสุขภาพต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ และด้านการรับรู้ความรุนแรงของปัญหาสุขภาพ สูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)¹⁶

3) เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11,13-16} โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการฝึกทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง รวมทั้งทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ ร่วมกับการอภิปรายกลุ่ม สติและสติย้อนกลับ ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง เป็นต้น เพื่อให้หญิงวัยรุ่นสามารถปฏิบัติในการปฏิเสธ/เจรจาต่อรองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ตลอดจนสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้ ซึ่งทำให้วัยรุ่นมีคะแนนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่ำกว่าก่อนการทดลอง และต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)^{11-12,15} และไม่พบการตั้งครรภ์ในนักเรียนวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงทางเพศ หลังเข้าร่วมโปรแกรม 10 เดือน¹⁴

3. ภาพรวมของงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นมีความหลากหลายทั้งวิธีการจัดการกระทำ วิธีการประเมินผลลัพธ์ และระยะเวลาในการประเมินผลลัพธ์ ดังสรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทย (n=7)

ผู้แต่ง (ปี)	วิธีการจัดกระทำและการวัดผลลัพธ์	ผลการวิจัย
Pusuwun S. et al. ¹¹ (2013)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยประยุกต์แนวคิดความสามารถของตนเองของแบนดูรา ทั้งหมด 3 ครั้ง (สัปดาห์ละ 2 ครั้ง) เฉลี่ยครั้งละ 2 ชั่วโมง 48 นาที ดังนี้ ครั้งที่ 1 เสริมสร้างด้านเจตคติ ผ่านกิจกรรมใคร่อย่างตัวตนของฉัน และทางเลือก ครั้งที่ 2 เสริมสร้างด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และครั้งที่ 3 เสริมสร้างด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรองเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาผ่านกิจกรรมรู้ว่าเสี่ยงจะเสี่ยงอย่างไร</p> <p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศก่อนและหลังได้รับโปรแกรม</p>	<p>หลังได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .00$) และมีคะแนนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่ำกว่าก่อนการทดลอง และต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)</p>
Yanasan B, et al. ¹² (2015)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการพัฒนาทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศโดยประยุกต์แนวคิดความสามารถของตนเองของแบนดูรา โดยใช้แกนนำกลุ่มเพื่อนให้มีความรู้และทักษะโดยการฝึกถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อนนักเรียนผ่านกระบวนการกลุ่มและการให้ข้อมูลย้อนกลับ จำนวน 3 ครั้ง ระยะเวลา 2 สัปดาห์</p> <p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินความรู้ในเรื่องผลกระทบของการมีเพศสัมพันธ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การรับรู้ความสามารถตนเองในการยืนยันในความคิดเห็น การปฏิเสธ และการต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ และพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ ก่อน-หลังสิ้นสุดการทดลอง และติดตามผล 9 สัปดาห์</p>	<p>ทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในเรื่องผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การรับรู้ความสามารถตนเองในการยืนยันในความคิดเห็น การปฏิเสธ และการต่อรองเพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)</p>
Danpradit P, et al. ¹³ (2018)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถตนเองและการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับการให้คำปรึกษาทางเพศด้วยเครือข่ายออนไลน์ทางโทรศัพท์ โดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองของแบนดูรา โดยจัดกิจกรรม จำนวน 3 วัน ประกอบด้วย วันที่ 1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ บรรยายความรู้ประกอบสื่อวีดิทัศน์ นำเสนอต้นแบบจากสถานการณ์จริง และการสะท้อนคิด วันที่ 2 บรรยายความรู้เสนอต้นแบบจากภาพนิ่ง “ความทุกข์ทรมานของแม่วัยใส” และ วันที่ 3 บรรยายความรู้ และฝึกปฏิบัติทักษะการปฏิเสธ</p>	<p>หลังได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ หลังเข้าร่วมโปรแกรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.01$) และไม่พบการตั้งครรภ์ในนักเรียนวัยรุ่นหญิงกลุ่มเสี่ยงทางเพศ หลังเข้าร่วมโปรแกรม 10 เดือน</p>

ผู้แต่ง (ปี)	วิธีการจัดกระทำและการวัดผลลัพธ์	ผลการวิจัย
	<p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์และการป้องกันการตั้งครรภ์ ก่อน-หลังสิ้นสุดการทดลอง และติดตามจำนวนการตั้งครรภ์หลังเข้าร่วมโปรแกรมมาครบ 10 เดือน</p>	
Kingmala C, et al. ¹⁴ (2015)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหญิงโดยประยุกต์แนวความคิดการให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจ และทักษะในการป้องกัน โดยมีการจัดกิจกรรมจำนวน 3 ครั้ง ระยะเวลา 3 สัปดาห์ ดังนี้ สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมการให้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านรูปแบบ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม และการนำเสนอ สัปดาห์ที่ 2 การสร้างแรงจูงใจ โดยการให้ดูหนังสือและร่วมกันอภิปรายผ่านรูปแบบ การอภิปรายกลุ่ม และการนำเสนอ และ สัปดาห์ที่ 3 การพัฒนาทักษะการปฏิเสธ ผ่านรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ และการอภิปรายกลุ่ม</p> <p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินความรู้ ทักษะ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และ พฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ก่อน-หลังสิ้นสุดการทดลอง และติดตามผล 5 สัปดาห์</p>	<p>ภายหลังได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แต่ในระยะติดตามผล พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีการรับรู้ความสามารถของตนเองและทัศนคติต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)</p>
Jaiyasit R, et al. ¹⁵ (2018)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการประยุกต์แนวความคิดการให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจ และการฝึกทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ ระยะเวลา 3 สัปดาห์ โดยจัดกิจกรรม 3 ครั้ง ละครึ่ง 1 ชั่วโมง 30 นาที ดังนี้ ครั้งที่ 1 ให้ข้อมูลข่าวสารผ่านการดูวีดีโอ บรรยายและสรุป สร้างแรงจูงใจผ่านการอภิปรายกลุ่ม และ ฝึกทักษะปฏิบัติผ่านการอภิปรายและมอบหมายให้บันทึกพฤติกรรมป้องกันและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ ครั้งที่ 2 สร้างแรงจูงใจ ผ่านการดูวีดีโอและอภิปรายร่วมกัน ให้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านการเล่นเกมจับคู่บัตรคำ และ ฝึกทักษะการปฏิเสธผ่านการแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์จำลอง และ ครั้งที่ 3 สร้างแรงจูงใจ “เราเป็นได้” โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับนักเรียนหญิงในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตการเรียนและสะท้อนคิด</p> <p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินความรู้ ทักษะ การรับรู้ความสามารถการตัดสินใจ และ พฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ ก่อน-หลังสิ้นสุดการทดลองทันที และติดตามผล 13 สัปดาห์</p>	<p>ภายหลังได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ การรับรู้ความสามารถการตัดสินใจ และพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ในระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า ดีกว่าก่อนทดลอง และดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)</p>

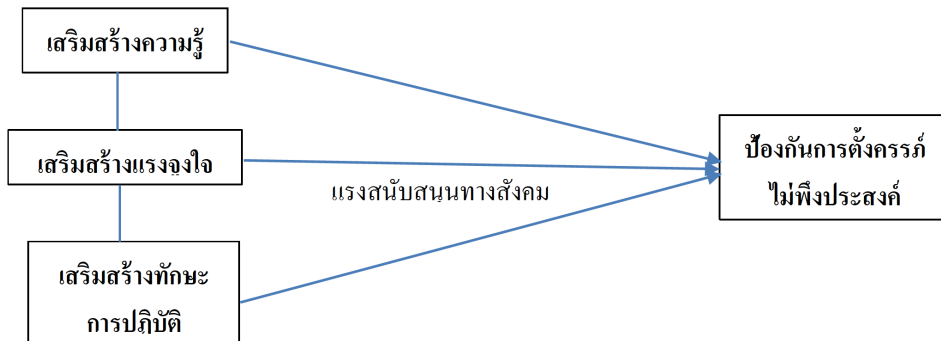

ผู้แต่ง (ปี)	วิธีการจัดกระทำและการวัดผลลัพธ์	ผลการวิจัย
Rattananam S, et al. ¹⁶ (2015)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมส่งเสริมการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย โดยประยุกต์แนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ มีการจัดกิจกรรม จำนวน 4 ครั้งละ 30 นาที – 1 ชั่วโมง 30 นาที ดังนี้ ครั้งที่ 1 สร้างสัมพันธภาพ ครั้งที่ 2 ให้ความรู้พูดคุยและค้นหาปัญหาอุปสรรคเพื่อช่วยหาแนวทางแก้ไขปัญหา ครั้งที่ 3 ให้ความรู้ สาธิตและฝึกทักษะการใช้ถุงยางอนามัย และฝึกทักษะการสื่อสาร และ ครั้งที่ 4 ติดตามและให้กำลังใจทางโทรศัพท์</p> <p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินความรู้ ความเชื่อด้านสุขภาพ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ก่อน-หลังสิ้นสุดการทดลอง และติดตามผล 1 เดือน</p>	<p>ภายหลังได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีความรู้ และมีความเชื่อด้านสุขภาพ ต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ และด้านการรับรู้ความรุนแรงของปัญหาสุขภาพ สูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ส่วนค่าเฉลี่ยความเชื่อด้านสุขภาพด้านการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรคและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยไม่แตกต่างกัน</p>
Sangchart E. & Duangsong R. ¹⁷ (2016)	<p>วิธีการจัดกระทำ: กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสุขศึกษา ร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Facebook) ในการพัฒนาทักษะในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยการประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม มีการดำเนินการ 12 สัปดาห์ ดังนี้ สัปดาห์ที่ 1-3 โปรแกรมสุขศึกษา เป็นการให้ความรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และวิเคราะห์สถานการณ์ ตัวอย่าง สัปดาห์ที่ 4, 6, 8, 10 ให้แรงสนับสนุนทางสังคม โดยการให้กำลังใจ กระตุ้นเตือน แนะนำและให้ข้อมูลข่าวสาร โดยการแจกแผ่นพับความรู้ และสัปดาห์ที่ 4-11 มีกิจกรรมผ่านกลุ่มใน Facebook จากผู้วิจัย เพื่อส่งเสริมการใช้ทักษะชีวิตจากการได้รับโปรแกรมสุขศึกษา</p> <p>การวัดผลลัพธ์: ประเมินความรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ ก่อนและหลังสิ้นสุดการทดลอง</p>	<p>ภายหลังได้รับโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา ความตระหนักในตนเองและความเห็นอกเห็นใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ความตั้งใจในการส่งเสริมการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)</p>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไทยตามแนวคิดทฤษฎีความสามารถของตนเองของแบนดูรา และแนวคิดการให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจ และทักษะในการป้องกัน ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ควรเป็นการดำเนินกิจกรรมผสมผสานระหว่างการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา และผลกระทบของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย การเสริมสร้างแรงจูงใจให้วัยรุ่นรับรู้ความสามารถของตนเองตระหนักในคุณค่าของตนเอง และมีแรงจูงใจใฝ่สำเร็จโดยมีแรงสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้างทักษะ

การปฏิบัติในการปฏิเสธ/เจรจาต่อรอง รวมทั้งการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมโดยวิธีการที่หลากหลายเชิงรุกโดยวัยรุ่นมีส่วนร่วม ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น

อภิปรายผล

ผลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบรูปแบบในการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นดังอภิปรายต่อไปนี้

1. การให้ความรู้เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ผลกระทบของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย และการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเชิงรุกโดยวัยรุ่นมีส่วนร่วม ได้แก่ การบรรยายประกอบสื่อวีดิทัศน์ ภาพนิ่ง สื่อออนไลน์ การอภิปรายกลุ่ม เกมสับบัตรคำ บทบาทสมมติ การถ่ายทอดความรู้โดยแกนนำกลุ่มเพื่อน/ตัวแบบ สถานการณ์ตัวอย่าง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นต้น¹¹⁻¹⁷ ทำให้วัยรุ่นเกิดความสนใจ จดจำได้ และก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม รวมทั้งหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ดังจะเห็นได้จากคะแนนความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ที่เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่ลดลง^{11-12,14-17}

2. การสร้างแรงจูงใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11-15,17} จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การสร้างแรงจูงใจโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มโดยใช้สื่อกระตุ้น เช่น บทบาทสมมติ หนังสั้น วีดิทัศน์ ภาพนิ่ง ตัวแบบ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนคิด อย่างไรก็ตาม การสร้างแรงจูงใจ ควรควบคู่ไปกับการให้แรงสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่องโดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ติดตามเยี่ยม และติดตามพูดคุยให้กำลังใจผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ จะทำให้หญิงวัยรุ่นรับรู้ความสามารถของตนเอง เกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีทัศนคติเชิงบวกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการรับรู้ความสามารถตัดสินใจ และมีความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11,13-16}

3. การฝึกทักษะการปฏิบัติในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11,13-16} จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การฝึกทักษะการปฏิบัติในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ ร่วมกับการอภิปรายกลุ่ม สาธิตและสาธิตย้อนกลับ ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลอง เป็นต้น เป็นการฝึกทักษะการปฏิเสธ และการเจรจาต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาเพื่อหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย และป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ทำให้หญิงวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่ำลง และไม่พบการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11-12, 14-15}

โดยรูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความสามารถของตนเองของแบนดูรา⁸ ซึ่งระบุว่า การเรียนรู้เกิดจากการสังเกตหรือเลียนแบบ มี 4 ขั้นตอนคือ 1) การตั้งใจหรือความใส่ใจ (attention) โดยผู้เรียนจะมีความสนใจ ความตื่นตัวที่จะรับรู้และเรียนรู้ลักษณะท่าทางจากตัวแบบ โดยปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนใส่ใจและสนใจรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบมีหลายอย่าง เช่น ความเด่น

ความซับซ้อนของเหตุการณ์ ความสนใจ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ฯลฯ โดยความตั้งใจจะมีสูงถ้าหากตัวแบบเป็นผู้มีชื่อเสียง มีลักษณะดึงดูดใจหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้สังเกต/ผู้เรียน 2) การจดจำ (retention) เป็นการบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตเห็นได้จาก ตัวแบบไว้ในความทรงจำ 3) การกระทำเหมือนตัวแบบ (reproduction) เป็นการนำสิ่งที่จดจำไว้มากระทำ โดยปัจจัยสำคัญ ในการนำสิ่งที่จดจำมาถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำขึ้นอยู่กับความพร้อมทางร่างกาย วุฒิภาวะและทักษะที่ต้องใช้ในการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบของผู้สังเกต และ 4) การจูงใจ (motivation) เป็นการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจ หรือพลังที่ผลักดันให้กระทำพฤติกรรมเลียนแบบ ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมการให้ความรู้โดยใช้การบรรยายร่วมกับการใช้ตัวแบบจากหนังสือ วีดิทัศน์ ภาพนิ่ง สถานการณ์ตัวอย่าง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จทางการเรียน เป็นต้น¹¹⁻¹⁵ และสอดคล้องกับแนวคิดการให้ข้อมูล การสร้างแรงจูงใจ และทักษะในการป้องกันของพีชเซอร์ และพีชเซอร์⁹ ซึ่งระบุว่า การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใด ๆ จำเป็นที่จะต้องมีการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการได้รับข้อมูลความรู้และเกิดแรงจูงใจ ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในการกระทำพฤติกรรม ป้องกันให้สำเร็จของตนเอง ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) ต้องได้รับข้อมูลความรู้ (information) ซึ่งข้อมูลความรู้ มีผลโดยตรงกับการกระทำพฤติกรรมและนำไปสู่รูปแบบการปฏิบัติพฤติกรรมของแต่ละบุคคล 2) ต้องเกิดแรงจูงใจ ในการกระทำพฤติกรรมป้องกัน (prevention motivation) โดยแรงจูงใจเป็นแรงขับให้บุคคลกระทำพฤติกรรม ประกอบด้วยทัศนคติ ซึ่งเป็นแรงจูงใจระดับบุคคล และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม และ 3) ทักษะในการกระทำพฤติกรรม (behavioral skills) คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมที่มีการ บูรณาการการให้ความรู้ และการสร้างแรงจูงใจผ่านกระบวนการกลุ่ม การใช้สื่อต่าง ๆ ร่วมกับการอภิปรายกลุ่ม และการสะท้อนคิด รวมทั้งมีการ ให้แรงสนับสนุนทางสังคมโดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ เพื่อให้วัยรุ่นเกิดการรับรู้ความสามารถ ของตน และรับรู้สมรรถนะของตน ในการกระทำพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์^{11,13-17}

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ต้องบูรณาการกิจกรรมให้ครอบคลุมทั้งการเสริมสร้างความรู้เพื่อเพิ่มพูนกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ และการคิด แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เสริมสร้างแรงจูงใจทางบวกและให้แรงสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้วัยรุ่นมีทัศนคติ ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ตระหนักคุณค่า ความสามารถและสมรรถนะของตนเอง และเสริมสร้างทักษะปฏิบัติในการสื่อสาร เพื่อเจรจาต่อรอง/ทักษะปฏิเสธ รวมทั้งทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เพื่อให้วัยรุ่นมีความเชื่อมั่น ในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

2. ประยุกต์รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นไปใช้ในการจัดการปัญหาสุขภาพ ในลักษณะอื่น เช่น การแก้ปัญหาเด็กติดเกมส์ การป้องกันการติดสาร/ยาเสพติดในวัยรุ่น เป็นต้น

References

1. Chanchaochai D. Love on Valentine's Day [internet]. 2006 [cited 2017 Oct 1]. Available from: http://www.elib-online.com/docors49/teen_love002.html
2. Maternal and child health [internet]. 2020 [cited 2020 Jan 15]. Available from: https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?source=pformatted/format1.php&cat_id=1ed90bc32310b503b7ca9b32af425ae5&id=4f7d8042fb0a064b25f29a48f6ccd23f
3. Information system to support promotion and environmental health [internet]. 2021 [cited 2021 March15]. Available from: <https://dashboard.anamai.moph.go.th/surveillance?year=2021>
4. Statistics on Adolescent Births, Thailand 2018 [internet]. 2018 [cited 2019 Aug 2]. Available from: http://rh.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=331

5. Act for prevention and solution the adolescent pregnancy problem B.E. 2559 [internet]. 2016 [cited 2019 Dec 20]. Available from: http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B41_3.pdf
6. Adolescent pregnancy situation [internet]. 2019 [cited 2019 Dec 20]. Available from: http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/situation/FactSheet@62.pdf
7. Srisujarit D, Rattanaprom P, Phisaphab R.(October 2015). Knowledge and attitudes in preventing unwanted pregnancy and sexually transmitted diseases of the teen senior students at the beginning of school in the municipality, Suratthani. Paper presented at the SRU National Research Conference 11th Integrated Research Enhances University Engagement, Suratthani, Thailand.
8. McLeod S. Bandura–social learning theory [internet]. 2016 [cited 2019 Dec 20]. Available from: www.simplypsychology.org/bandura.html
9. Llewellyn C, Abraham C, Miners A, Smith H, Pollard A, Benn P, Fisher M. Multicentre RCT and economic evaluation of a psychological intervention together with a leaflet to reduce risk behaviour amongst men who have sex with men (MSM) prescribed post–exposure prophylaxis for HIV following sexual exposure (PEPSE): A protocol. BMC infectious diseases. 2012 Dec;12(1):1–8.
10. Joanna Briggs Institute. The Joanna Briggs Institute. Joanna Briggs Institute Reviewers’ Manual: 2014 edition. The Joanna Briggs Institute [internet].2014 [cited 2019 Dec 20]. Available from: <https://nursing.lsuhs.edu/JBI/docs/ReviewersManuals/Economic.pdf>
11. Pusuwun S, Wongyai K, Leekuan P. Effects of skill development for prevention of sexual risk behavior on perceived self–efficacy and sexual risk behavior among female adolescent. Nursing Journal 2013;40(4):68–79.(in Thai).
12. Yanasan B, Powwattana A, Nanthamongkolchai S, Auemaneekul N. Sexual communication skill development program by peer leader to prevent sexual risk behavior among early female adolescents. J Pub Health Nurse 2015;29(1):114–31.
13. Danpradit P, Karuhadej P, Yingpaiboonsuk U, Kittichottipanich B, Suaysom P. Effects of applying self–efficacy theory and life skills enhancement program on sexual relation avoidance confidence and pregnancy prevention among sexually at–risk teenage female students. Journal of Nursing Science Chulalongkorn University 2018;30(1):11–22.(in Thai).
14. Kingmala C, Rawiworrakul T, Powwattana A. Effect of a pregnancy prevention program for female adolescents. Journal of Boromarajonani College of Nursing Bangkok 2015;31(3):25–34.(in Thai).
15. Jaiyasit R, Lapvongwattana P, Chansatitporn N. Application of the information motivation and behavioral skill model for pregnancy prevention in female secondary students. Journal of Public Health Nursing 2018; 32(3):1–18.(in Thai).
16. Rattananam S, Sangsuwa C, Nitirat P, Plsaipan P. The effect of safe – sex promoting program on knowledge and health belief toward sexual transmitted disease and unwanted pregnancy prevention among female adolescents. The Journal of Prapokklao Hospital Clinical Medical Education Center 2015;32(4):305–22. (in Thai).

17. Sangchart E, Duangsong R. The effects of health education program with electronic media (facebook) on skill development for adolescent pregnancy prevention among grade 7 students. The Office of Disease Prevention and Control 7 Khon Kaen 2016;23(1):96-104.(in Thai).